



Program probira na kolorektalni rak

Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva u Zadarskoj županiji

Ana Petrić

Služba za socijalnu medicinu i javno zdravstvo, Zavod za javno zdravstvo Zadar

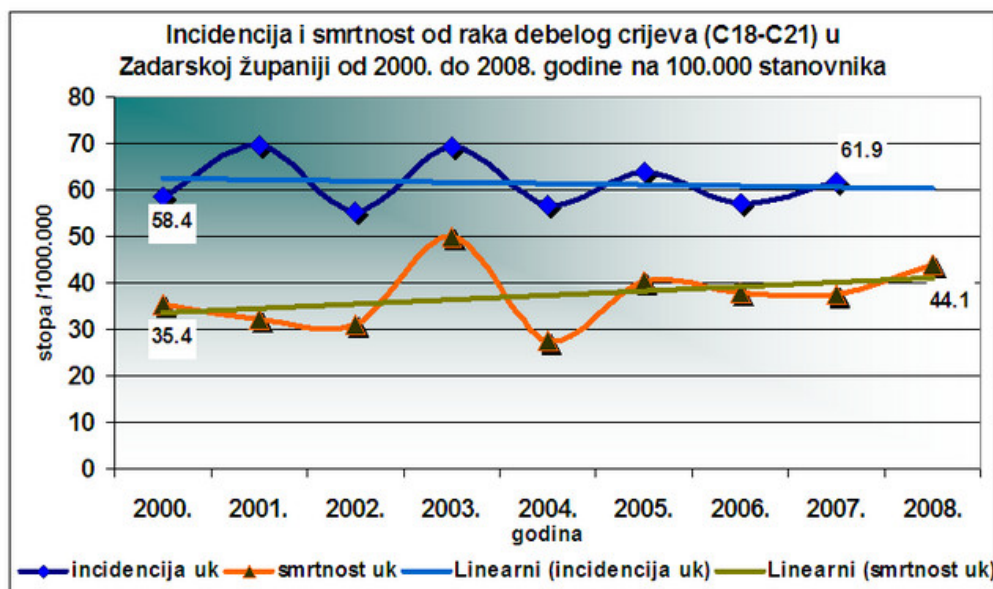
Ključne riječi: nacionalni program, rak debelog crijeva, Zadarska županija

UVOD

U Zadarskoj županiji bilo je u 2007. godini registrirano 107 novooboljelih od raka debelog crijeva, a gruba stopa incidencije iznosila je 61,9/100.000 stanovnika, dok je u Hrvatskoj bilo registrirano 2.835 novooboljelih od raka debelog crijeva, a gruba stopa incidencije iznosila je 63,9/100.000 stanovnika. Kod žena, prema broju novooboljelih, rak debelog crijeva (N=40), bio je na drugom mjestu iza raka dojke (N=133), dok je kod muškaraca na drugom mjestu kao i rak pluća (N=67), iza raka prostate (N=78).

U 2008. godini od posljedica ovog karcinoma u Zadarskoj županiji umrlo je 77 osoba (41 muškarac i 36 žena). U muškaraca je smrtnost od raka debelog crijeva kao i kod žena bila na 4. mjestu rang ljestvice 10. vodećih uzroka smrtnosti. Ako govorimo o smrtnosti od različitih sijela raka, u osoba ženskog spola, smrtnost od raka debelog crijeva u Zadarskoj županiji u 2008. godini nalazila se na prvom mjestu, a kod muškaraca na drugom mjestu, iza raka pluća. Incidencija i smrtnost od raka debelog crijeva (C18-C21, MKB-10) u Zadarskoj županiji u razdoblju od 2000. do 2008. godine, izračunata na 100.000 stanovnika je u porastu (slika 1).

Slika 1.



Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske krajem 2007. godine pokrenulo je Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva s ciljem što ranijeg otkrivanja raka, kako bi se u petogodišnjem razdoblju djelovalo na smanjenje smrtnosti od raka debelog crijeva za 15%, poboljšala mogućnost izlječenja, kvaliteta života i preživljavanje oboljelih. Probirom su obuhvaćene sve osobe (muškarci i žene) u dobi od 50 do 74 godine života. U Hrvatskoj tu dobnu skupinu čini oko 1,2 milijuna ljudi, a u Zadarskoj županiji oko 44.580 osoba, prema popisu stanovništva iz 2001. godine. Probir uključuje testiranje stolice na tragove krvi koja se ne može uočiti golim okom, svake dvije godine, te u slučaju pozitivnog nalaza - kolonoskopiju.

ORGANIZACIJA RADA

Služba za socijalnu medicinu i javno zdravstvo, od početka 2010. godine koordinira provedbu Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva za Zadarsku županiju.

Testiranje stolice na skriveno (okultno) krvarenje obavlja medicinska sestra u prostorima Službe za epidemiologiju Zavoda za javno zdravstvo Zadar.

Kao što je dogovoreno na nacionalnom nivou, osobe čiji je test negativan ne obavještavaju se o nalazu testiranja, a osobe koje imaju pozitivan test na okultno krvarenje u stolici obavještavaju se o nalazu te se s njima dogovara kolonoskopija i na kućnu adresu im se šalje poziv za kolonoskopiju. O svakom pozitivnom testu, kao i terminu kolonoskopskog pregleda, koordinator programa iz Zavoda za javno zdravstvo Zadar, pismenim putem obavještava izabranog liječnika. Osobe čiji je test neispravan, obavještavaju se o nalazu testiranja te ih se motivira za ponovo testiranje.

U našoj županiji imamo veliki broj vraćanih koverti. Razlog je jednim dijelom odseljeno stanovništvo, uglavnom iz zadarskog zaleđa, iz područja koja su bila zahvaćena ratom. Jedan određeni dio stanovništva prijavljen je u vikend naseljima, mada stanuje u drugim dijelovima Hrvatske. Vraćene koverti upisujemo u računalni program i koristimo ih za daljnju podjelu osobama koje iz bilo kojeg razloga nemaju test ili im je test bio neispravan.

Da bi motivirali što veći broj osoba da se odazovu na testiranje, za sve liječnike u primarnoj zdravstvenoj zaštiti napravili smo popis njihovih pacijenata koji su u programu i koji su dobili poziv, a nisu se odazvali. Podijelili smo oko 1.100 hemokult testova, kako bi ih liječnici mogli podijeliti svojim pacijentima koji još nisu napravili testiranje.

U Općoj bolnici Zadar obavljaju se kolonoskopije i dogovaraju termini pregleda za pozitivne osobe. Na kolonoskopiju se u Općoj bolnici Zadar čeka otprilike dva tjedna, što je izuzetno dobro. Prema napucima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, najduži rok čekanja ne bi trebao biti duži od šest tjedana.

Dosadašnji rezultati su postignuti zahvaljujući dobroj suradnji s Odsjekom za gastroenterologiju Opće bolnice Zadar i liječnicima PZZ-a u našoj županiji.

O dolasku pozivnih pisama za nova godišta na područje Zadarske županije informirali smo medije, kao i liječnike PZZ koji se, kao i

naši žitelji u slučaju bilo kakvih nejasnoća u provedbi testiranja ili popunjavanja upitnika, mogu javiti ili na besplatni info telefon pri Zavodu za javno zdravstvo Zadar ili osobno u Službu za socijalnu medicinu i javno zdravstvo, Zavoda za javno zdravstvo Zadar.

REZULTATI PROVEDBE PROGRAMA

Od početka provođenja programa, (početkom 2008. godine) do kraja svibnja 2010. godine, pozivi na testiranje poslani su za 14 godišta i to: osobama rođenim od 1933. do 1945. godine i za osobe rođene 1957. godine. Poslano je 30.573 poziva, a broj primljenih koverti je 4.777. U tijeku je slanje poziva za osobe rođene 1956. i 1955. godine. Do kraja godine predviđena su još tri godišta: 1954, 1953, i 1952. godišta, a u 2011. godini biti će pozvana preostala godišta.

Odaziv u Zadarskoj županiji je 15,6%, a bolji odaziv imaju žene (54,3%) u odnosu na muškarce (45,6%). Pozitivnih testova na okultno krvarenje ima više od očekivanog, 7,4% (očekivano 3-4%).

Kod muškarca je veći broj patoloških nalaza (63,3%), u odnosu na žene (36,6%). Udjeli prema pojedinačnim dijagnozama kod muškarca u odnosu na žene su: karcinoma (78,9%), polipa (72,0%), hemeroida (53,8%), divertikla, (53,6%) i ostalog (71,4%) (tablica 1, 2, i slika 2).

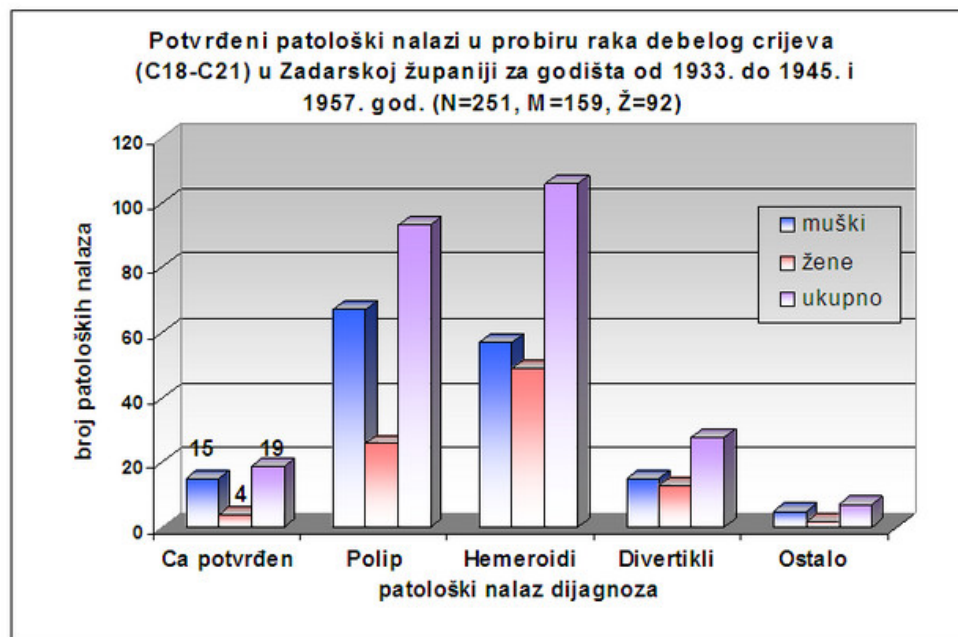
Tablica 1. Ukupno poslanih testova, primljenih koverti i obrađenih uzoraka stolice za godišta od 1933. do 1945. i 1957. god.

Poslanih testova	Primijeno koverti		Uzorci stolice				
			Ukupno	Neispravno	Obrađeno	Pozitivno	
	Broj	%				Broj	%
30573	4777	15,6	4669	193	4506	333	7,4%

Tablica 2. Obavljene kolonoskopije i dobiveni rezultati

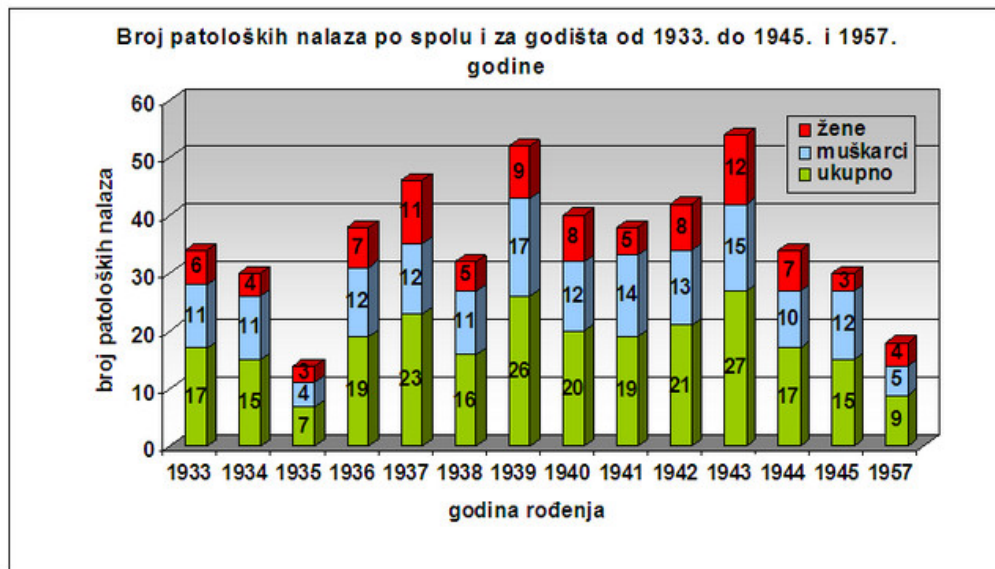
Kolonoskopija										
Naručeno	Odstupalo	Obavljeno	Uredan nalaz	Patološki nalaz ukupno		Patološki nalaz-dijagnoza				
Broj	Broj	Broj	Broj	Broj	% od obavljenih	Ca potvrđen	Polip	Hemeroidi	Divertikli	Ostalo
330	59	269	17	251	93,3%	19	93	106	28	7

Slika 2.



Prema broju patoloških nalaza po spolu za godišta od 1933. do 1945. i 1957. godine, najveći broj patoloških nalaza nađen je za godišta 1939. (N=26) i 1943. (N=27) (slika 3).

Slika 3.



ZAKLJUČAK

Suradnja svih sudionika u programu, unutar Zavoda, kao i s Općom bolnicom Zadar te s liječnicima PZZ-a vrlo je dobra. Svi se problemi rješavaju odmah i provedba Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva provodi se kontinuirano.

Zbog nepostojanja adekvatnog informatičkog programa, svi se podaci prikupljaju ručno, izravnim kontaktom i uvidom u nalaze, zatim se obrađuju i šalju na Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.

Kompjutorski program za provedbu Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva potrebno je što prije poboljšati kako bi se postigla kvalitetnija organizacija, provedba i evaluacija rada. Potrebno je omogućiti korištenje programa kolonoskopskim jedinicama kako bi se nalazi kolonoskopskih pregleda upisivali u spomenuti program.

Uloga medija je izuzetno važna i stoga je potrebno intenzivirati medijsku kampanju kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou za što je, naravno, potrebno osigurati financijska sredstva.

Odaziv u Nacionalnom programu ranog otkrivanja raka debelog crijeva u Zadarskoj županiji manji je od potrebnog za postizanje ciljeva zbog kojih je program i pokrenut. Međutim, bez obzira na organizacijske nedostatke na centralnoj razini kao što su neosigurani tehnički i kadrovski preduvjeti, ipak smo zadovoljni implementacijom Programa u našoj županiji. Iskustva stečena radom na ovom Programu svakako će koristiti pri budućem planiranju sličnih programa u Županiji.

LITERATURA:

1. Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zagreb, 2007. godine.
2. Incidencija raka u Hrvatskoj 2000. - 2007. godine, bilten br. 25-32, Registar za rak, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb.
3. Umrli prema uzroku smrti, spolu i starosti u Zadarskoj županiji 2000. - 2008. godine, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Kontakt adresa:

Ana Petrić, dr.med. specijalist javnog zdravstva,
Zavod za javno zdravstvo Zadar,
Služba za socijalnu medicinu i javno zdravstvo
Kolovare 2, 23 000 Zadar
Tel: 023 300 835
Fax: 023 211 072
e-mail: ana.petric1@zd.t-com.hr